

HRVATSKI

NAKLADA MATICE HRVATSKE

TJEDNIK

zagreb

izvanredni broj

novine za kulturna i društvena pitanja

cijena 1 dinar

ČUVANJE NADJE

Više ništa ne možemo reći. Svaka naša izjava povećava već postojeći ili zapošljuje novi nespornost. Pred tom racionalnom činjenicom mi smo potpuno nemoćni. Povijesni vjetar pomutio je jezikom iste riječi imaju mnoga i različita značenja, o kojima mi uopće ne odlučujemo. Mi znamo što govorimo, ali ne znamo što će drugi u tome čuti: ne postoji način da stoji riječi učinimo jednoznačnim, da ih jednoznačnosti približimo toliko da spriječimo radikalne nespornosti.

Nije nam pomogla ni očiglednost, ni banalnost: uvijek je netko izvrtao smisao naših programa! Nisu nam pomagali ni dokazi ni objašnjenja: uvijek je netko obrnuo njihov sadržaj i svrhu. I nema tako jednostavnih misli, tako prirodnih želja koje ne bi postale subverzivne već zato što ih mi zastupamo!

Jedino pravo u kojem smo se mogli osjećati sigurni bilo je pravo na nadnja pitanja. Sve mir nam je prepušten na meditaciju bez ikakvih nespornosti. Mogli smo se slobodno diviti veličini drugih i postupati mazohistički prema sebi! Sav prostor stvarnog prepušten nam je na upotrebu i za prijelazne susrete. Mi smo dobili ona prava koja ni od koga ništa ne traže! Hrvatski idealizam mogao se razmahati do suicida, do nasapa u izmaglici! Ali beskraj je odviše hladan dar za tijela! U njegovoj čistoci ono je osuđeno na očajanje. Zemlja nije samo mjesto našeg porijekla: Ona je materija cijelog našeg života, njegova mje-

ra, jedini prostor po kojem stvarno postoji. I ma koliko bili voličanstveni prizori neba što nam je naklonjeno, nas uvijek održava jedan prisni predjel i prava što ih na njemu imamo!

A to je za nas Hrvatska. Iz nje počinje povijest našeg srca i naše duše, prve pouke zemlje i svijeta. Jer čim opazi nebo, čovjek pripadne i univerzalnom! I uzaludan je svaki pokušaj da se ono ukloni: svaki od nas može samo uništiti beskraj u sebi! Mi smo već zato svoju domovinu uvijek vidjeli i uvijek zamišljali – i u svojim sanjarijama, i u svojim utopijama – sa svima: kao pitanje cijele Zemlje!

Ponavljali smo to u svojim programima, ispitivali smo to u svojim kritičkim tekstovima. Ništa drugo nismo činili nego na jednostavan i otvoren način pretraživali jednostavne činjenice. Nespornosti što su zbog toga nastali nisu u našim pitanjima, nisu u materijalu kojim smo se bavili. Oni su posljedica jednog stajališta u kojem smo mi zamišljeni samo kao krivci! Zato i nije bilo dijaloga, zato je naš monolog razbijan u fragmente opremljene interpretacijom koja nas optužuje.

Jedini grijeh što ga u sebi možemo otkriti, to je Hrvatska! Jer samo ona ne pokriva na svakom mjestu iste interese. Sve drugo – od slobode do samoupravljanja i napretka socijalizma – svi jednako prihvaćamo; ako jednako vjerujemo svačijim riječima! Bez Hrvatske i nije bilo nespornosti! Iz odnosa prema njoj počinje svaka naša zabluda u svim optužbama izrečenima protiv nas.

A mi znamo da smo tražili nove, da smo zastupali njegove razloge; razloge koje smo neprestano smatrali i razlozima za druge: u našoj zajednici i u svijetu: »Duh Sveti puše, naime, gdje hoće«, kaže Sveto pismo. To je za nas metafora u kojoj se objašnjava naše uvjerenje da radimo za budućnost svih. Ali što je misao veća, to više laži izaziva! Tako su mjeseci i mjeseci zlobe prema nama i krivotvorenja naših stajališta postali napokon uvjerljiviji i djelotvorniji od svih naših izjava, od svih naših dokaza: Naš rad doživio je političku osudu s najvišeg mjesta naše federativne zajednice.

A mi se na drugi način ne znamo zauzimati za one programe koje smatramo novašću i napretkom za cijelo naše društvo i za našu domovinu: slobodu i pravdu samoupravnog socijalizma. Zato smo podnijeli ostavku izdavaču našeg lista. Prihvativši tu ostavku, Izvršni odbor Matice hrvatske odlučio je da nastavi izdavanje lista s drugom redakcijom.

Napuštajući Hrvatski tjednik mi ne napuštamo nadu koja nas je u njemu skupila. Uvjereni smo da je ona zajednička svima koji budućnost naše zemlje i budućnost svijeta, zamišljaju kao doba slobode i pravde, jedino doba koje može osigurati smisao čovjekovih snova, čovjekove povijesti: od prvog dodira s materijom do posljednjeg pogleda u svjetlost neba.

Jer: niti smrt ušutkava sve mrtve, niti šutnja ukida svaku nadu!

IZJAVLJENJE IZVRŠNOG ODBORA MATICE

U svojoj dugoj i svijetloj povijesti Matice hrvatske i njezini nbrojeni članovi, oni davno nastali, kao i ovi danas živi diljem domovine, u najvećoj su mjeri sudjelovali u stvaranju i objavljivanju kulturnih vrijednosti prvenstveno hrvatskog naroda, ali i svih drugih s kojima je naš narod na ovim prostorima živio ili s kojima je dolazio u doticaj. Stvarajući i objavljujući te vrijednosti Matica hrvatska je to radila i mogla je to raditi samo u javnosti i pred licem javnosti. Tako je bilo u velikoj doba hrvatskog preporoda, u godinama hirizma, godine 1848., u vrijeme Bachova apsolutizma, u dugim i tužnim godinama hrvatsko-ugarske nagodbe i vladavine Khuena Hedevarvaja, tako je bilo i kasnije, u svim povijesnim razdobljima, mračnim i svijetlim, u godinama uspona i u trenucima iskušenja, kad god je bila slobodna. A bila je slobodna onda kad je i njezin narod bio slobodan, točnije, kao jedno od snažnih središta njegove kulturne svijesti, bila je često i slobodnija, ukoliko je kulturna svijest uopće slobodnija i manje uvjetovane povijesnim i svakodnevnim zbivanjima. Upravo kao društvo kulturnih i slobodnih javnih radnika, Matica je hrvatska uvijek težila slobodnoj riječi, znajući da samo ona može koristiti i njoj i ostalim narodima s kojima su Hrvati dolazili u doticaj, i zato je, kad god je slobodna bila, Matica hrvatska i pozdravljala sve slobodarske i oslobodilačke težnje i sudjelovala u, njima, od narodnog preporoda i demokratskog liberalizma XIX. stoljeća do svijetlosti misli socijalizma, pogotovu u njegovu demokratskom i samoupravnom obliku. Zato je Matica hrvatska s oduševljenjem dočekivala, te u svojim časopisima i izdanjima po gotovo svim krajevima Republike izričito pozdravljala, te prema svojim mogućnostima potvrđivala i provodila nove slobodarske zamisli i težnje prema demokratizaciji socijalizma, i sve značajne ideje samoupravljanja, te društvene i privredne reforme, koje su dolazile iz njedra najnaprednijih snaga našeg i svjetskog socijalizma, iz temelja i iz vrhova SKH i SKJ. Nbrojeno mnoštvo izdanja, knjiga i rasprava rasutih po časopisima, i uz to velik broj službenih dokumenata izdanih od upravnih tijela Matice

hrvatske to bijelodano dokazuju, i dovoljno je pregledati ih da se dobije uvid u značenje ova stare naše ustanove za kulturni razvoj u prošlosti, ali i u sadašnjosti. Djelujući tako pred licem javnosti, na punom danjem svijetlu, točno je da je Matica hrvatska naročito, i možda prije mnogih drugih, naglašavala potrebu stvarne javnosti svih naših udruženih naroda, a da je to zaista bilo potrebno i da je u tome imala pravo, dokazuju i napokon izvršene izmjene ustava SFR Jugoslavije i izmjene ustava SR Hrvatske, koje su u toku, a kojom prilikom je upravo nacionalna i republička državnost naglašena i učvršćena kao neophodan preduvjet i jamstvo ravnopravnosti. Takvo sjedinjenje načela nacionalne i društvene ravnopravnosti, Matica hrvatska je zastupala u mnogim svojim dokumentima, izjavama i programima, smatrajući normalnim da upravo SK stane na čelo tog pozitivnog procesa, s uvjerenjem da je upravo socijalizam pozvan da i hrvatskom narodu i svim ostalim u SR Hrvatskoj i u SFR Jugoslaviji osigura ravnopravnost i slobodan put prema besklasnom društvu i boljem suvremenom životu.

Prihvatajući i potvrđujući u svom djelovanju te velike zamisli našeg slobodarskog socijalizma, Matica hrvatska je, dakle, u područjima kulturne svijesti, koja i jest od vjeka njena domena i u kojoj ona ostvaruje svoje programe, nužno dodirivala i politička pitanja, i protiv toga nitko nikada nije imao ništa.

Bilo je tako i u doba narodnog preporoda u svim krajevima koje hrvatski narod obitava, u Dalmaciji i u Istri. Tako su djelovali naši veliki pretci i književnici, počevši od Ljudevita Gaja, Ivana Kukuljevića, Augusta Šenoe i Antuna Radića do Augusta Cesotca: uvijek se u njihova ruku kulturna svijest dodirivala i prepletala sa širom društvenom svijesću, pa prema tome i s političkom, ali u današnje moderne doba osvješćenja i aktivizacije svakog pojedinca, a kulturnih radnika pogotovu, još je manje moguće ta područja ljudske svijesti razlučiti i odjeliti. Moderni demokratski socijalizam to i ne traži, pa ni Savez komunista, a u vrijeme velike

i plodnosne politizacije masa to bi, smatramo, bilo i pogrešno, pa čak i nemoguće provesti. Ono što je, naravno, i moguće i potrebno provesti, to su dodiri i izmjene mišljenja, to su savjetovanja i međusobno prenošenje iskustava i obavještenja, bez čega nema slobodnog i, ujedna, djelotvornog dijaloga, pa ni javnog mnijenja. Takve dodire i savjetovanja, kojih je bilo veoma malo, Matica hrvatska je uvijek priželjkivala i tražila. Vrio teško i rijetko ih je postizavala, ali njezina dobra volja i vjera u demokratske namjere naših političkih tijela i u mogućnosti slobodnog razvoja našeg društva pomogle su i središnji Matici hrvatske u Zagrebu, njezinim mnogobrojnim ograncima i članovima da ustraju u svoim javnom djelovanju.

Unatoč svemu tome, Matica hrvatska često se posljednjih godina našla u neshvatljivom, pa čak i tragičnom položaju da s preneraženjem sluša ili čita ocjene i kvalifikacije svog rada i svojih društvenih pozicija, odnosno postupaka, u kojim kvalifikacijama sama sebe nije mogla prepoznati i koje s najdubljim osvjedočenjem smatra posve ispravnim svemu onome u što ona, kao kulturno, društveno i znanstvena ustanova hrvatskog naroda, vjeruje i na čemu ustrajno radi gledajući s pouzdanjem u našu zajedničku i narodsku budućnost. Uprava tijela Matice hrvatske često su u razgovorima i u pismenim, službenim dokumentima nastojala objasniti i našim političkim tijelima i čitavoj javnosti u čemu smatra da leže korijeni tih nesporazuma, mnogih nezadovoljstava, pa i dezinformacija do kojih dolazi u različitim krugovima, a lansiraju se do najviših republičkih i saveznih foruma.

Matica hrvatska je, naravno, u svom velikom procvatu tokom posljednjeg desetljeća sigurno popunila mnoge praznine našeg kulturnog života, stvorila kulturna središta, časopise i izdanja. Ona je to radila javno i slobodno, u demokratskom duhu, nacionalnom ali i socijalističkom, u znaku slobode i slobodne riječi. Nijedno tijelo Matice hrvatske nije smatralo da smije svojim članovima i uredarima naredi-

AVAN DE HRVATSKE U ZAGREBU

vati što da pišu i objavljuju i kako da pišu. Tma više što na području kulture to ne rade ni politički forumi i razumljivo je da to ne mogu društva kulturnih radnika. Upravo u duhu demokratskog socijalizma, svog vlastitog statuta, ali i programa SK, Matica je hrvatska svoje časopise, tjednik, pa i ostale edicije povjeravala uredništvima kao slobodne tribine, vjerujući da se slobodnom razmjenom mišljenja najlakše može doći do istine. Upravna tijela Matice hrvatske čuvala su pri tome prvenstveno temeljna načela našeg samoupravnog socijalizma, ali i načelo svake slobodne tribine: načelo slobodnog izražavanja i neometane diskusije. U tom pogledu nije primila nikakve konkretne prituzbe. Da je do toga došlo, sigurno bi ih na sastancima svojih odbora razmatrila i ocijenila, ali je razumljivo da unutar tako razvijene kulturne i društvene svijesti Matica hrvatska nije mogla prijeći ni društvenu kritiku, bilo onu općenitu izraženu i razmatranu u raspravama i ogledima, bilo onu konkretnu iz naša društvena svakidašnjice. Upravna tijela Matice hrvatske su vjerovala da se svi problemi, nesporazumi, pa i pogreške, do kojih u toku oblikovanja društvene svijesti i provođenja društvene kritike neophodno dolazi, mogu razriješiti i smiriti upravo otvorenom diskusijom pred licem javnosti, i da je naš društveni razvoj do tog stupnja već stigao. Smatramo u svakom slučaju da treba već sada naglasiti, da s obzirom na glasoze i prigovore zbog nacionalizma, šovinizma i sl. Matica hrvatska ne može na sebe preuzeti nikakve odgovornosti i krivnje. Ona je s oduševljenjem prihvatila demokratizaciju socijalističkog društva u nas, ali nije kriva zbog mnogih neravnopravnosti u političkom i gospodarskom životu, koje su dugo, pa i do danas ostale. Matica hrvatska je s odobravanjem i s velikim povjerenjem u naše političke avangardne snage prihvatila načela samoupravnosti, ali nije kriva što su adamulaciju, taj plod radnih ruku svih naroda ove zemlje, prigrobile antisamoupravne i antisocijalističke snage, i što je proširena reprodukcija, dakle najvažniji faktor društvene obnove i napretka uopće, prepuštena grupnom finansijskom kapitalu. Matica hrvat-

ska je s razumijevanjem i odobravanjem prihvatila društvenu i privrednu reformu, ali ona nije kriva što su bitna pitanja deviznog, bankarskog i vanjskotrgovinskog režima ostala do danas neriješena, kao stalni izvor nezadovoljstva, kao i stvarne proizvodne i društvene nedjelotvornosti. Matica hrvatska se uopće nije bavila niti je imala namjeru i mogućnosti baviti se generalnim problemima političkih zbivanja, ona je vjerovala u racionalno i razborito vođenje društvenog života, ali nije kriva zbog teških prilika na selu, zbog pogrešnih investicija ili zbog bolne i kabne emigracije hrvatskog življa, i ne samo hrvatskog, i zbog njihovog pečalbarskog života u tuđini. I tu leže izvori mnogih nezadovoljstava, pa i nacionalizma, a ne leže u krilu Matice hrvatske.

Matica hrvatska je, naravno, ponosna i na sve političke progresivne misli našeg socijalizma, na sve uspjehe u izgradnji novog društva i na napore da se uspostavi ravnopravnost i do kraja ostvari bratstvo naroda koji zajedno žive na prostoru SFR Jugoslavije. Obraćajući se još jednom našoj javnosti, a pogotovu svim njezinim aktivnim faktorima, radničkoj klasi i avangardi svih naroda ove zemlje, Izvršni odbor Matice hrvatske i danas izjavljuje da nijedno njezino tijelo nije nikada i nigdje stalo na neko antisocijalističko stajalište, niti je na bilo kojem sastanku ili na nekoj sjednici raspravljalo ili uopće pomišljalo da se opredijeli za bilo koju drugu društvenu koncepciju ili za kakvu političku alternativu izvan samoupravnog socijalizma i izvan udružene zajednice naroda u SFR Jugoslaviji. Matica hrvatska, njeni brojni ogranci i članovi radnici tvore, naravno, velike skupove i društva slobodnih kulturnih ljudi i stvaralaca, i Matica ne može i ne želi kontrolirati sve misli i izjave tisuća i desetaka tisuća svojih članova. To u demokratskom društvu nije ni moguće ni dostojno kulturnog života, ali nesumnjivo je da Matica hrvatska, kao kulturna organizacija i kao cjelina, u svojim shvaćanjima i postupcima teži pozitivnim opredjeljivanjima i marksističke misli socijalizma i smatra da se iz otvorenih problema hrvatskog naroda, kao i ostalih naroda i narodnosti u SR Hrvatskoj, a u prvom redu

Srba u Hrvatskoj, mogu riješiti upravo na temeljima tog i takvog samoupravnog socijalizma koji će se sigurno i dalje razvijati, a u zajednici slobodnih ravnopravnih naroda nesvrstane demokratske SFR Jugoslavije.

Smatrajući, dakle, kulturnu svijest prvenstvenom domenom svog djelovanja, Matica hrvatska nije ni u kojem trenutku sebi postavila kao cilj da formira neki novi politički pokret, premda je jasno da je u svom radu upotpunila i ispunila mnoge praznine i podsjetila na zaboravljene probleme i vrijednosti naše prošlosti i naše današnjice – što je i posve razumljivo s obzirom na broj, te na intelektualno i kulturno značenje svojih članova. Ona, naime, obuhvaća golemi dio hrvatske inteligencije i upravo zato je dragocjen njezin doprinos za izgradnju općih društvenih i političkih preduvjeta kulturnog života i za taj kulturni život sam, ne samo hrvatskog naroda nego i svih ostalih. Izvršni odbor je svjestan da je taj doprinos neophodan i da se praktički ne može odbaciti, kao što je ovaj odbor svjestan da je taj doprinos vezan uz proces ostvarivanja socijalističke društvene stvarnosti u našoj zemlji, u međusobnoj slozi i ravnopravnosti naših naroda.

Izvršni odbor Matice hrvatske u Zagrebu izražava i dalje svoje povjerenje u SK Hrvatske i njegov Centralni komitet, kao i u cio samoupravni socijalistički pokret u našoj Zajednici, s uvjerenjem da potpun uvid u sveukupni rad Matice hrvatske, koja djeluje slobodno i otvoreno pred licem naše javnosti, mora dovesti do uočavanja njezine istinske slobodarske socijalističke orijentacije.

To je sve što u ovom trenutku Izvršni odbor Matice hrvatske može reći svom narodu i cjelokupnoj javnosti ove zemlje.

**IZVRŠNI ODBOR MATICE HRVATSKE
U ZAGREBU**

Zagreb, 7. prosinca 1971.

IZJAVA

IZVRŠNOG ODBORA MATICE HRVATSKE U ZAGREBU

U svojoj dugoj i svijetloj povijesti Matice hrvatske i njezini nebrojeni članovi, oni davno nestali, kao i ovi danas živi diljem domovine, u najvećoj su mjeri sudjelovali u stvaranju i objavljivanju kulturnih vrijednosti prvenstveno hrvatskog naroda, ali i svih drugih s kojima je naš narod na ovom prostoru živio ili s kojima je dolazio u doticaj. Stvarajući i objavljujući te vrijednosti Matica hrvatska je to radila i mogla je to raditi samo u javnosti i pred licem javnosti. Tako je bilo u veliko doba hrvatskog preporoda, u godinama ilirizma, godine 1848., u vrijeme Bachova apsolutizma, u dugim i tužnim godinama hrvatsko-ugarske nagodbe i vladavine Kluena Mederaryja, tako je bilo i kasnije, u svim povijesnim razdobljima, mračnim i svjetlim, u godinama uspona i u trenucima iskušenja, kad god je bilo slobodna. A bila je slobodna onda kad je i njezin narod bio slobodan, točnije, kao jedno od snažnih središta njegove kulturne svijesti, bila je često i slobodnija, ukoliko je kulturna svijest uopće slobodnija i manje uvjetovane povijesnim i svakodnevnim zbivanjima. Upravo kao društvo kulturnih i slobodnih javnih radnika, Matica je hrvatska uvijek težila slobodnoj riječi, znajući da samo ona može koristiti i njoj i ostalim narodima s kojima su Hrvati dolazili u doticaj, i zato je, kad god je slobodna bila, Matica hrvatska i pozdravljala sve slobodarske i oslobodilačke težnje i sudjelovala u njima, od narodnog preporoda i demokratskog liberalizma XIX. stoljeća do svijetle misli socijalizma, pogotovu u njegovu demokratskom i samoupravnom obliku. Zato je Matica hrvatska s oduševljenjem dočekivala, te u svojim časopisima i izdanjima po gotovo svim krajevima Republike izričito pozdravljala, te prema svojim mogućnostima potvrđivala i provodila nove slobodarske zamisli i težnje prema demokratizaciji socijalizma, i sve značajne ideje samoupravljanja, te društvene i privredne reforme, koje su dolazile iz njedra najnaprednijih snaga našeg i svjetskog socijalizma, iz temelja i iz vrhova SKH i SKJ. Nebrojeno mnoštvo izdanja, knjiga i rasprava rasutih po časopisima, i uz to velik broj službenih dokumenata izdanih od upravnih tijela Matice

hrvatske to bijelodano dokazuje, i dovoljno je pregledati ih da se dobije uvid u značenje ove stare naše ustanove za kulturni razvoj u prošlosti, ali i u sadašnjosti. Djelujući tako pred licem javnosti, na punom danjem svijetlu, točno je da je Matica hrvatska naročito, i možda prije mnogih drugih, naglašavala potrebu stvarne javnosti svih naših udruženih naroda, a da je to zaista bilo potrebno i da je u tome imala pravo, dokazuju i napokon izvršene izmjene ustava SFR Jugoslavije i izmjene ustava SR Hrvatske, koje su u toku, a kojom prilikom je upravo nacionalna i republička državnost naglašena i učvršćena kao neophodan preduvjet i jamstvo ravnopravnosti. Takvo sjedinjenje načela nacionalne i društvene ravnopravnosti, Matica hrvatska je zastupala u mnogim svojim dokumentima, izjavama i programima, smatrajući normalnim da upravo SK stane na čelo tog pozitivnog procesa, s uvjerenjem da je upravo socijalizam pozvan da i hrvatskom narodu i svim ostalim u SR Hrvatskoj i u SFR Jugoslaviji osigura ravnopravnost i slobodan put prema besprijekornom društvu i boljem suvremenom životu.

Prihvatajući i potvrđujući u svom djelovanju te velike zamisli našeg slobodarskog socijalizma, Matica hrvatska je, dakle, u područjima kulturne svijesti, koja i jest od uvijek njezina domena i u kojoj ona ostvaruje svoje programe, nužno dodirivala i politička pitanja, i protiv toga nitko nikada nije imao ništa.

Bilo je tako i u doba narodnog preporoda u svim krajevima koje hrvatski narod obitava, u Dalmaciji i u Istri. Tako su djelovali naši veliki pretci i književnici, počevši od Ljudevita Gaja, Ivana Kukuljevića, Augusta Šanoe i Antuna Radića do Augusta Cesarića: uvijek se u njihovu radu kulturna svijest dodirivala i prepletala sa širom društvenom svijesću, da prema tome i s političkom, ali u današnje moderno doba osvješćenja i aktivizacije svakog pojedinca, a kulturnih radnika pogotovu, još je manje moguće ta područja ljudske svijesti razdvojiti i odjeliti. Moderni demokratski socijalizam to i ne traži, pa ni Savez komunista, a u vrijeme velike

i plodnosne politizacije masa to bi, smatraimo, bilo i pogrešno, pa čak i nemoguće provesti. Ono što je, naravno, i moguće i potrebno provesti, to su dodiri i izmjene mišljenja, to su savjetovanja i međusobno prenošenje iskustava i obavještenja, bez čega nema slobodnog i, ujedno, djelotvornog dogovora, pa ni javnog mnijenja. Takve dodire i savjetovanja, kojih je bilo veoma malo, Matica hrvatska je uvijek preželjkivala i tražila. Vrio teško i rijetko ih je postizavala, ali njezina dobra volja i vjera u demokratske namjere naših političkih tijela i u mogućnosti slobodnog razvoja našeg društva pomogle su i središnjem Matice hrvatske u Zagrebu, njezinim mnogobrojnim ograncima i članovima da ustraju u svojem javnom djelovanju.

Unatoč svemu tome, Matica hrvatska često se posljednjih godina našla u neshvatljivom, pa čak i tragičnom položaju da s preneraženjem sluša ili čita ocjene i kvalifikacije svog rada i svojih društvenih pozicija, odnosno postupaka, u kojim kvalifikacijama sama sebe nije mogla prepoznati i koje s najdubljim osvjedočenjem smatra posve suprotnim svemu onome u što ona, kao kulturno društvo i znanstvena ustanova hrvatskog naroda, vjeruje i na čemu ustrajno radi s pouzdanjem u našu zajedničku i opću budućnost. Upravna tijela Matice hrvatske često su u razgovorima i u pismenim, službenim dokumentima nastojala objasniti i našim političkim tijelima i čitavoj javnosti u čemu smatra da leže korijeni tih nesporazuma, mnogih nezadovoljstava, pa i dezinformacija do kojih dolazi u različitim krugovima, a lansiraju se do najviših republičkih i saveznih foruma.

Matica hrvatska je, naravno, u svom velikom procvatu tokom posljednjeg desetljeća sigurno popunila mnoge praznine našeg kulturnog života, stvorila kulturna središta, časopise i izdanja. Ona je to radila javno i slobodno, u demokratskom duhu, nacionalno ali i socijalističkom, u znak slobode i slobodne riječi. Nijedno tijelo Matice hrvatske nije smatralo da smije svojim članovima i uredništvima naredi-

vati što da pišu i objavljuju i kako da pišu. Tim više što na području kulture to ne rade ni politički forumi i razumljivo je da to ne mogu društva kulturnih radnika. Uprave u duhu demokratskog socijalizma, svog vlastitog statuta, ali i programa SK, Matica je hrvatska svoje časopise, tjednik, pa i ostale edicije povjeravala uredništvima kao slobodne tribine, vjerujući da se slobodnom razmjenom mišljenja najlakše može doći do istine. Upravna tijela Matice hrvatske čuvala su pri tome prvenstveno temeljna načela našeg samoupravnog socijalizma, ali i načela svake slobodne tribine: načelo slobodnog izražavanja i neometane diskusije. U tom pogledu nije primila nikakve konkretne pritužbe. Da je do toga došlo, sigurno bi ih na sastancima svojih odbora razmotrila i ocijenila, ali je razumljivo da unutar tako razvijene kulturne i društvene svijesti Matica hrvatska nije mogla prijeći ni društvenu kritiku, bilo onu općenitu izraženu i razmatranu u raspravama i ogledima, bilo onu konkretnu iz naše društveno svakidašnjice. Upravna tijela Matice hrvatske su vjerovala da se svi problemi, nesporazumi, pa i pogreške, do kojih u toku oblikovanja društvene svijesti i provođenja društvene kritike neophodno dolazi, mogu razriješiti i smiriti upravo otvorenom diskusijom pred licem javnosti, i da je naš društveni razvoj do tog stupnja već stigao. Smatraimo u svakom slučaju da treba već sada naglasiti, da s obzirom na glase i prigovore zbog nacionalizma, šovinizma i sl. Matica hrvatska ne može na sebe preuzeti nikakve odgovornosti i krivnje. Ona je s oduševljenjem prihvatila demokratizaciju socijalističkog društva u nas, ali nije kriva zbog mnogih neravnopravnosti u političkom i gospodarskom životu, koje su duge, pa i do danas ostale. Matica hrvatska je s odobravanjem i s velikim povjerenjem u naše političke avangardne snage prihvatila načela samoupravnosti, ali nije kriva što su akumulaciju, taj plod radnih ruku svih naroda ove zemlje, prigrabile antisamoupravne i antisocijalističke snage, i što je proširena reprodukcija, dakle najvažniji faktor društvene obnove i napretka uopće, prepuštena grupnom financijskom kapitalu. Matica Hrvat-

ska je s razumijevanjem i odobravanjem prihvatila društvenu i privrednu reformu, ali ona nije kriva što su bitna pitanja deviznog, bankarskog i vanjskotrgovinskog režima ostala do danas neriješena, kao stalni izvor nezadovoljstva, kao i stvarne proizvodne i društvene nedjelotvornosti. Matica hrvatska se uopće nije bavila niti je imala namjeru i mogućnosti baviti se generalnim problemima političkih zbivanja, ona je vjerovala u racionalno i razborito vođenje društvenog života, ali nije kriva zbog teških prilika na selu, zbog pogrešnih investicija ili zbog bolne i kobne emigracije hrvatskog življa, i ne samo hrvatskog, i zbog njihovog pečalbarskog života u tuđini. I tu leže izvori mnogih nezadovoljstava, pa i nacionalizma, a ne leže u krilu Matice hrvatske.

Matica hrvatska je, naravno, ponosna i na sve političke progresivne misli našeg socijalizma, na sve uspjehe u izgradnji novog društva i na napore da se uspostavi ravnopravnost i do kraja ostvari bratstvo naroda koji zajedno žive na prostoru SFR Jugoslavije. Obrćući se još jednom našoj javnosti, a pogotovu svim njezinim aktivnim faktorima, radničkoj klasi i avangardi svih naroda ove zemlje, Izvršni odbor Matice hrvatske i danas izjavljuje da nijedno njezino tijelo nije nikada i niti je stalo na neko antisocijalističko stajalište, niti je na bilo kojem sastanku ili na nekoj sjednici raspravljalo ili uopće pomišljalo da se opredijeli za bilo koju drugu društvenu koncepciju ili za kakvu političku alternativu izvan samoupravnog socijalizma i izvan udružene zajednice naroda u SFR Jugoslaviji. Matica hrvatska, njeni brojni ogranci i članovi radnici tvore, naravno, velike skupove i društva slobodnih kulturnih ljudi i stvaralaca, i Matica ne može i ne želi kontrolirati sve misli i izjave tisuća i desetaka tisuća svojih članova. To u demokratskom društvu nije ni moguće ni dostojno kulturnog života, ali nesumnjivo je da Matica hrvatska, kao kulturna organizacija i kao cjelina, u svojim shvaćanjima i programima teži pozitivnim opredjeljivanjima i marksističke misli socijalizma i smatra da se za otvoreni hrvatski narod, kao i za otvoreni narod u SR Hrvatskoj, a u prvom redu

Srbia u Hrvatskoj, mogu riješiti upravo na temeljima tog i takvog samoupravnog socijalizma koji će se sigurno i dalje razvijati, a u zajednici slobodnih ravnopravnih naroda nesvrstane demokratske SFR Jugoslavije.

Smatrajući, dakle, kulturnu svijest prvenstvenom domenom svog djelovanja, Matica hrvatska nije ni u kojem trenutku sebi postavila kao cilj da formira neki novi politički pokret, premda je jasno da je u svom radu upotrijebila i ispunila mnoge praznine i podsjetila na zaboravljene probleme i vrijednosti naše prošlosti i naše današnjice – što je i posve razumljivo s obzirom na broj, te na intelektualno i kulturno značenje svojih članova. Ona, naime, obuhvaća golemi dio hrvatske inteligencije i upravo zato je dragocjen njezin doprinos za izgradnju općih društvenih i političkih preduvjeta kulturnog života i za taj kulturni život sâm, ne samo hrvatskog naroda nego i svih ostalih. Izvršni odbor je svjestan da je taj doprinos neophodan i da se praktički ne može odbaciti, kao što je ovaj odbor svjestan da je taj doprinos vezan uz proces ostvarivanja socijalističke društvene stvarnosti u našoj zemlji, u međusobnoj slozi i ravnopravnosti naših naroda.

Izvršni odbor Matice hrvatske u Zagrebu izražava i dalje svoje povjerenje u SK Hrvatske i njegov Centralni komitet, kao i u cio samoupravni socijalistički pokret u našoj Zajednici, s uvjerenjem da potpuni uvid u sveukupni rad Matice hrvatske, koja djeluje slobodno i otvoreno pred licem naše javnosti, mora dovesti do uočavanja njezine istinske slobodarske socijalističke orijentacije.

To je sve što u ovom trenutku Izvršni odbor Matice hrvatske može reći svom narodu i cjelokupnoj javnosti ove zemlje.

IZVRŠNI ODBOR MATICE HRVATSKE
U ZAGREBU

Zagreb, 7. prosinca 1971.